

FRANCI ZAGORIČNIK

PLASTIC CITY

Eden od obeh kazavcev je sprva kazal na osmo, potem pa, ko je drugi kazavec že trikrat pretekel svoj krog, je bila ura seveda za toliko več. Tega je bilo ravno toliko, kar je bilo časa od pričetka dne do takrat, ko so Jo pripeljali sem in Ji rekli, malo boste počakali.

Je pa čas ur zmeraj drugačen od časa dneva in noči, čas onega komaj slišnega izreka (malo boste počakali) drugačen od časa ur, toliko bolj, ker se besede v največji meri ujema z resničnim stanjem časa: so tihe in videti vserazumevajoče. Napotijo k tapciriranemu sedelu z naslonjalom, ki je ob nizki, podolgovati mizici s temnim ultrapasom. (Na mizici je kakšne dve kili težak steklen pepelnik, ki kar naprej opozarja nase, v vse smeri:) so tudi drugi stoli okrog mizice, zdaj zasedeni, zdaj spet ne. Se pravi, da so prazni, ali pa ni kam sedeti; na rob mize, na radiator, ali stati.

Nikamor pa se ne premakne prostor. Vrata se odpirajo in zapirajo brez učinka: nikoli niso prava. Kadar se odprejo in se vratar ozre, zanihajo tudi njihala vrata v stekleni steni, ki je od vhoda oddaljena kakšna dva metra, kolikor je dolga vratarnica. Hip nato se docela odprejo, zdaj pa zanihajo veliko močnejše. Ta, ki odpre, se v trenutku zgubi, tako da se pravzaprav oboje krilnih vrat še nekaj časa kar samo odpira in zapira. (Nobeden ne pride skozi tista, ki so ves čas zaprta. To je narobe v toliko, kar vzbuja dvome, da sploh so.) Čas teče, ampak to nič ne pomeni, kakor je z vrati, s prvimi ali z drugimi, s tretjimi (štiri, pet, šest, osem). Zid ali stena. In nikakor ne misli.

Najbolj poceni trajati. Z vso vdanostjo. Z vso poniknjenostjo v pokornost. Saj se vsak premik iz nestrpnosti plačuje z novim otekanjem, dasi se stene odpirajo pred nekaterimi pogledi. Vendar ti pogledi, ti oziri spet niso pravi: zid se umakne in se odpre proti Oldhamski cesti. Povsem brez haska. Lahko bi bila Ulica 20. avgusta 1968. Ali katera druga. Vrata se ne bi odprla v nobeno. Lahko bi se povsem umaknili: ni zid ali stena: stropa že tako ni bilo, ne tal: brezno je vodoravno: steka se v telo, skozi oči, skozi pljuča, skozi sluh, ki dopoveduje, kako je treba še nekoliko potrpeti in mirovati, sicer vas odnese lastna kri, brez dna.

V hipu bo vse v redu. Seveda, saj je že zdaj. Vse je samo nestrpnost. Duh je proti vsemu. Sin, ki je proti vsajemu roditelju, Očetu. Saj se da ubiti, da bi ostal z Njim in vi dvomite! Njegova ljubezen je neodpušljiva: norec je. Gledam mesto. Ne ogledujem si ga. Gledam in ne vidim. Prekrivam ga s tušem. Ne oprime se ga. Tuš se krči v majhne kroglice in ga spet razkriva. Kakšno sem hotel poslati očem, kakšno bom lahko, še ne vem. Zbrišem tuš z Metalke in Doma sindikatov, tega, ki je zaobšel park, ki ga je pustil pri miru, v čemer naj bi bila poanta. Potem nastopijo škarje, ker se tuš ne obnese. Tudi te ne pridejo zraven. Tudi škarje ne. Tudi tuš-škarje ne in nič. A da ne bi pušal stvari tako, kot so, a da jih ne bi prepuščal, potuje ostro rezilo po Titovi, po Nazorjevi, Ljubljani razdeli na levi in desni breg. Kako se vede voda nad prepadom, kako ji ustreza, ne vem, to prepuščam njej. Kako se vedejo množice, kako gledajo, molče strmi v veliki stroj, se čudijo njegovi moči, navidezni in dejanski razumnosti, padajo v prepad brez krika in bolečin, kakor v mah; ampak to je brez pomena, lahko bi bile čeri, lahko bi bil pekel, bog je ali je ni bog. Na znamko napišem naslov in na štempilko svojo zahtevo: AMBASADA SVETA LILIPUT in ura, uradujemo, dujemo in jemo vse v enem krogobesedi in pošljem na svoj naslov, zmeraj na lastni naslov, kajti: svet človeku ne more dati nič in tudi človek ne more na svet prav nič vplivati, niti ga spreminjati.

Pod naslovom napišem: z bogom, prišel si umret. Kako boš, ne umrl, ne živel, rešil križanko. Za vse že ni prostora, z bogom. Z bogom nikamor ne paše.

Jé proso in oves. Muhe demitologizirajo vselej budno čelo vodje. V enem letu, v enem stavku.

Recimo, sleparski, goljufivi. Skromna, razočarana v zakonu. Tovariš srednjih let. Smrtno bolan, smrtno živ. Iz tega fanta nič ne bo.

Spričo kandidatov, ki lahko prijetno presenetijo. Odjaha v Santa Cruz s tropom svojih volkov. Kaj pomeni kljukasti križ, te vprašam.

Gre za iskanje vrednot. Sestra, poslušaj me sestra. Resno te vprašam, kaj naj pomeni ta kljukasti križ. Sestra, sestra, rad bi te pofukal. Hodim na večerni jezikovni tečaj.

Resno te vprašam, kaj pomeni. Sestra, ljuba sestra, tako rad bi te pofukal. Proti komu pa se misliš boriti.

Seveda. Boriti se mislim, seveda. Seveda, kako pak.

Proti ameriškemu imperializmu in fašizmu, proti ruskim rdečim jastrebom.

Seveda pa je prva domovina. Ta pa je tole. Vidiš, ta pa je tole. Človek je brez veljave, če ni malo vampast. Mi smo vam-proletariat. Pij in ne žri se toliko. Proti komu se misliš.

Sestra, ljuba sestra, tako srčno rad bi te poonegavil. Kajti: človek je tako zreduciran in preveden na stopnjo golih živali, ki je na svetu le zato, da se prehrani in reproducira.

Premikanje kazavcev je torej le navidezno gibanje. Premikanje kazavcev je samo premikanje kazavcev in nič drugega. Neumno je pričakovati, da bo to prineslo odrešitev. Čas kazavcev nima nobene zveze

s časom časa. Zaman je pogledovanje gor. Pričakovani zaradi tega ne bo dočakan: on ima spet svoj čas: oklical se je za boga. Kot da preostane samo eno (molitev), ki nič ne pomaga: pridi rešitelj, ki si na nebu teh zidov, zdaj že majavih! Pojavi se na stopnišču ali pa odpri vrata dvigala!

A njega ni. Ta, ki pride, pa ni pravi, četudi ima ustrezno haljo in se tudi vede malomarno. Ko vstopi v prostor, ki ga razmejuje nova steklena stena, to pot z motnim steklom. To je lahko dosegel s tem, da je potrkal na steklo in ga je vratar spoznal skozi štiri centimetre ozek prosojni pas ob robu, kjer je steklo vovkvrjeno v leseni, belo poslikani okvir. Tedaj namreč vratar pritisne na gumb in ta, ki bi bil lahko odrešitelj, končno pride v čakalnico.

Vendar pa ni bog. Kajti vse te zazidane oči se obrnejo k njemu, on pa ne reče, dober dan, zdaj pa bo, in da tako vedeti, da ni pravi. Ne, ne, nisem pravi, vidite, kako me nič ne zanima. Lahko bi bil pravi, se oglasi nekaj brezen. Zakaj nisi pravi. Lahko bi tudi molčal, da bi le že bil. Odpri bi vrata, ki so, kakor da jih ni. Zastonj tako zijate, ne vidim vas. No, dobro, če nisi, a pridi hitro naslednji, smrt mi kosi med nogami. Nisi ti kriv, če nisi ti. Lahko pa bi vsaj malo videl in pomagal, ne stopaš mimo aktov.

Ne, medicina je znanost, ni cerkev, usmiljeni bog. A stopi k vratarnici. Pravi, grem ven in spet pridem. Vratar si nekaj zapisuje, nekaj naroča. Drugi pravi določene o svojih namerah. Ta pa, ki se vrne, vratarju samo pokima. Vratar prav tako pokima, nakar se izkaže, da sta se sporazumevala. Vratar pritisne na gumb in zabrni električna naprava v vratih steklene stene, ki deli čakalnico od nadaljnega hodnika, tako da zadošča le rahel pritisk na vrata in že se odprejo.

To je bilo na Fruški gori ali pa na Avali. Povsod je bila kakšna sestra. Ampak, poslušaj, mi nismo nobeni fašisti.

Si bil v vojski.

To možnost ti študij omogoča, da greš potem lahko naprej v inozemstvo. Ali bi sicer študiral.

Kdo ve. Tega pa res ne vem. Še hodiš v hribe? Letos ne. Ni bilo ne veselja ne koristi. Sploh je pa že konec, zdaj je konec.

Ce bi šel v Avstrijo, bi imel kaj od tega. Gotovo bi imel kaj od tega.

Seveda bi imel kaj od tega. Prav gotovo. Gotovo bi imel več od tega kakor sicer. Tako pa ni bilo ne veselja ne koristi. V vsakem primeru bi imel nekaj od tega.

Kako kaj hlapec Jernej. Se še upira, še spi v drvarnici, kadar ga žena napodi?

Zmeraj pravi, da ima novo harmoniko, nikoli pa je ne pokaže. Boš moral pogledat v drvarnico.

Mislím, da boš kmalu za zakol. V december že lezemo, vrat ti kar razganja, vamp ti kar razganja. Kmalu boš za zakol.

In ker je bistvo celotnega življenja nič, potem je brezpredmeten sleherni človekov boj za katerekoli cilje.

Tako vlada tukaj nekakšen red. Jasno je, da ne more nobeden samovoljno zapustiti tega kraja. O vsem tukaj je domenjeno. Vratar pritiska na gumb. Včasih nekaj zapisuje, vzdigne slušalko, posluša ali pa govori v mikrofoni, se ozira v čakalnico, kakor da ga zanima, če je vse v redu, a ga uspa, ker je vse v redu in nekoliko zakinka in ko kakšen vstopi skozi vhod, ima posiljeno na stežaj odprte oči, govori in ugovarja bornemu, nevednemu svetu, se preda, vstane, cvetje odnese v garderobo, medtem pa se oglasa trkanje in vse bolj nestrpno govori trkanje: tukaj si zato, da pritiskaš na gumb: tako je domenjeno, zapisano in točkovano: in trka trkanje in ne odneha ugovarjati, ko se vrata že odpro in spet zapro, gre skozi čakalnico in ugovarja, a ni bog in je cvetje privatna stvar in naše funkcioniranje jasno določeno, a vratar je samo ena med funkcijami: dela pa nimate preveč. Obraz višje funkcije, ki je nižja ne more ovirati in zadrževati, je strog in pravičen. Obraz nižje funkcije je neumen in zardeva.

Tedaj stoji, stoji na mestu in se prične vrteti okrog neke osi. Prestopa se z noge na nogo, a os se ne premakne. Vse telo se obrača, oči se obračajo, a se nič ne premakne. Zid ni siv zid. Okno ne razkazuje pekarnice, od koder ne veje vonj po svežem kruhu. V čakalnici niso ljudje. Omara, ki ne služi za garderobo, ni nič drugačna od svetlozelenega zidu. Si vi zid se ne razlikuje od svetlorjavega. In lepo počasi okrog na okoli. Tako se obvladuje svet. Središče sveta. Zopet bog. Bog pleše, pleše svet okrog boga.

Raj je na zemlji. Vmes govori besede. Besede ustrezajo besedam, s katerimi se pogovarjajo, in se zato pogovarjajo. Bog sam pa je slep. In to, kar mu svet prednaša pred njegove oči, vidi samo njegove oči. Sam ne vidi ničesar, pač pa se že lep čas enakomerno in vztrajno vrti.

Enakomerno obvladuje ves prostor okrog sebe, četudi je to samo ozek prostor okrog njegove osi.

Smešno je hoditi na goro po stopnicah. Vendar je pač tako napeljeno, da greš na goro po stopnicah. Na goro izmalčeno v spomenik. Pa nisi noben U Nu, noben Bulganin, noben Naser. Lahko pa se podpišeš zraven njihovih podpisov. Samo da greš potem v planinsko kočjo in poješ za kosilo dva ocvrta jajca in še misliš, da je drago.

Gotovo se danes spleča študirati.

Bolj se spleča izvažati gotove izdelke kakor surovino.

Bolj.

Bolj se spleča izvažati inteligenco kakor navadno delovno silo.

Bolj.

Francozi se upirajo našemu mesu.

Kaj pa misliš, da je s takšnim spomenikom. Misliš, da je res kakšen neznan junak. Misliš, da se lahko prepričaš. Navsezadnje so si že kaj izmislili. Saj nas je dosti. Vsi smo neznan junaki.

A tako, se klanjaš svoji smrti. Se ji poklanjaš.

Ne, rad bi se poscal. Kje pa se lahko tukaj posčiš.

O, kar v umivalnik, drugače se ne zvrtimo.

Lahko se ob enem gledaš v zrcalo, kako ti paše popevka iz Madame Butterfly.

Ali bo res vojska med poetskimi diverzanti in kurtizanami.

Vosu! Tisti huligani grejo pred sodišče. Malo jim operejo glave pa bo.

Kaj še. Tistih časov ni več. Ne živimo v policijski državi.

Daj no, kaj ne poveš. To pa prav rad slišim.

Res, to sem slišal od nekega naivnega pesnika.

Nesmiselno je sleherni njegovo delovanje in razmišljanje, kajti človek je po Katalogu le kup mesa in, oprosite izrazu, kup dreka, tako kot je tam napisano.

Prijeti pepelnik in ga zalučati v ta raj. Imeti občutek zadostne moči za oprijem velikega steklenega pepelnika. Imeti občutek, da se vse drobi. Ves svet biti iz stekla. Ves svet se rušiti v črepinje: zid v črepinje in ta dežurni bog. Deževati črepinje in kam se umakniti pred njimi.

Svet se podira na glavo svojemu rušitelju.

Počasi vstane in se pomika proti stranišču. Briše si kri z nog. Potem ožema svoje perilo in si ga spet obleče. Oprime se vsega, kar ji pride pod roke. Tako to hoče. Tako je rešitelj v tem. Kajti tisti, ki je bil končno le dočakan, pravi potem: tovarišica, ne vznemirjajte se, tovarišica. Otroka že imate, tukaj pa ne znamo delati čudežev. Lahko pomagamo samo tam, kjer se pomagati da.

PROJEKT MICI IN STISKA JEZIKA

...prišel je čas pomaranč...

...prišel je čas kobilic...

(Salamun)

Projekt Mici je skupinski literarni eksperiment. Menim, da bi ravno tako moral biti tudi skupinski jezikovni poskus — nikakor ne nemočno, nekritično oponašanje tujih jezikovnih manir, še manj pa iznajditelstvo in sprenevedenje. To je nevzdržna poza, nevedna upoštevanja. Ne gre pa zametavati izkušenj tujih teoretikov (in praktikov) besede; potrebnost jih je prekrčiti v jezik, ki ga mislimo, govorimo in slišimo mi. — Namenoma je izpuščeno »pišem«, saj vsi vemo, da zvočni vtis zapisane slovenščine še zdaleč ni enak zvočnemu vtisu samo govorjenje neknjižne slovenščine.

PRVI PROBLEM

Preglobok prepad med govorjenim in knjižnim jezikom je do skrajnosti nezdrav pojav in nerazumna težnja.

Slovenski jezik ozdraviti mrtvoudnosti, kar pomeni: razbiti spone preteklosti (npr. historicizem), sedanjemu knjižnemu jeziku dati živ temelj in zanemariiti zgodovino, polno kompleksov in purizma, jezik ponovno in naravno kultivirati, ne da bi ga posiljevali ali odtujevali ali krotovili ali celo banalizirali.

Nikakor ni neizvedljivo in protislovno, da je potrebno govorjeni in knjižni jezik do maksimuma zblizati in ju hkrati zopet oddeliti. — Vemo, da je govorjeni jezik pogosto reven, monoton, pomanjkljiv kljub originalnostim. Zato moramo previdno preskusiti uporabnost njegove zunanje (zvočne) podobe, ritem sintakso, miselne principe, odnose, kavzalnost itd. — raje živo kot mrtvo (gramatiko, slovarstvo), raje novo kot staro, raje splošno kot posebno.

Potrebno je dognati, ponovno oceniti in dokazati, kaj pomenijo pojmi kot »duh«, »lepot«, »čistost«, »pravilnost« itd. slovenskega jezika.

GLAVNI PROBLEM

Stiska jezika mora prenehati!

-kup-